

С.В. ВЕРТИЛО

Донецький національний технічний університет

ФОРМИ ТА МЕТОДИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА СІМ'Ї ТА ШКОЛИ З ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ДОСВІДУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядаються особливості форми колективної творчої справи в контексті виховного середовища сім'ї та школи як умови формування соціокультурного досвіду молодшого школяра.

Ключові слова: колективні творчі справи, виховне середовище сім'ї та школи, соціокультурний досвід, молодший школяр.

Постановка проблеми. Перетворення, здійснювані в процесі актуалізації соціокультурного досвіду, можуть торкатися будь-яких сторін (і проблем) громадського життя: стосунків між соціальними групами і stratami, цивільній самоорганізації, громадській підтримки представників соціально незахищених шарів населення, захисту і розвитку культурного і природничого середовища існування суспільства та ін.

Досягнення в соціокультурній перетворюючій діяльності (придбання школярами соціальних знань, поняття соціальної реальності і повсякденного життя) забезпечуються формою соціальної проби.

У контексті соціокультурного досвіду соціальна проба – це ініціативна участь школяра в соціально значущих справах, організованих дорослими в контексті виховного середовища сім'ї та школи.

Основним змістом соціальної проби є переведення молодшого школяра в позицію активного члена громадянського суспільства, здатного самовизначатися на основі цінностей, виробляти власне розуміння мети міжособистісної взаємодії. Іншими словами, йдеться про формування суб'єкта соціальної творчості або про формування соціокультурного досвіду.

Соціальна творчість школярів – це добровільна, посильна участь дітей в поліпшенні, вдосконаленні громадських стосунків, перетворенні ситуації, що складається в соціумі, який їх оточує. Така діяльність завжди пов'язана з особистою ініціативою школяра, іншими словами, з його соціокультурним досвідом.

На досягнення в соціальній творчості дітей виховних результатів – формування позитивних стосунків школяра до базових цінностей нашого суспільства і до соціальної реальності в цілому, націлена форма колективної творчої справи.

Аналіз досліджень і публікацій. Основним морально-етичним принципом організації колективної творчої справи автор методики І. Іванов розглядав “реальну турботу усіх учасників виховного процесу про навколишній світ, людей, про себе як товариша інших людей” [4]. В основі ідеї турботи – розвиток моральної позиції особистості, соціальної активності і уваги, потреби до змін навколишнього світу і саморозвитку.

Сім'я та школа виступають як середовище, що впливає на дитину і як суб'єкт виховного процесу. Їх сукупні виховні можливості зумовлені різними чинниками, до того ж готовністю батьків до виховання дитини, рівнем загальної та педагогічної культури, можливостями їх реалізації (зокрема матеріальні та побутові умови, структура і тип сім'ї, наявність вільного часу, форма дозвілля, сімейна субкультура, особливості сімейного побуту тощо), характером взаємостосунків і ступенем взаємоузгодженості батьків у питаннях виховання, загальним та власним досвідом виховання дітей, ціннісними орієнтаціями та їхньою ієрархією [3, с.23]. Тобто мова йдеться про організацію колективної творчої справи.

В зв'язку з цим нам представляється доречним звернутися до досить місткому і зрозумілому опису колективної творчої справи, яку зробив професор С. Поляків: “абрєвіатура КТС (колективна творча справа) знайома практично усім педагогічним людям.

Зазвичай цей феномен розглядають в контексті педагогіки загальної турботи (коммунарской педагогіки). Там, в педагогіці загальної турботи КТС – жорстка організаційна форма, пов'язана з визначеною спрямованістю діяльності – користь, радість людям” [4, с.71].

Надійним результатом грамотного здійснення колективних творчих справ є позитивна активність школярів, причому не глядацька, а діяльнісна, що супроводжується в тій чи іншій мірі почуттям колективного авторства (не “нам зробили, влаштували, провели”, а “ми провели, вирішили, зробили”).

Метою статті є аналіз форми колективного творчого дела у контексті виховного середовища сім'ї та школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сім'я є першоосною духовного, економічного та соціального розвитку суспільства. Ця істина підтверджується усім ходом розвитку людської цивілізації. В процесі цього розвитку сім'я набула функцій, які тільки в сукупності забезпечують повноцінність її існування, саморозвитку та широку життєдіяльність як соціального інституту. Ми вже наголошували на тому, що в контексті змісту нашого дослідження ми зосередили увагу на проблемах реалізації дозвілевої функції сім'ї у розв'язанні завдань формування соціокультурного досвіду молодшого школяра.

Виходячи з завдань нашого дослідження ми розглядаємо дозвілеву діяльність виховного середовища сім'ї та школи як спосіб формування соціокультурного досвіду дитини. Аналіз результатів констатувального експерименту (включене спостереження діяльності у контексті дозвілля досліджуваних сімей, спільного дозвілля сім'ї та школи, результати діагностик, анкет, характеристик, інтерв'ю тощо) надав нам можливість стверджувати, що формування соціокультурного досвіду значною мірою залежить від організації взаємодії батьків та дітей в сім'ї, ставлення дорослих до результатів дозвілевої діяльності дітей, привнесення елементів естетики в дозвілеву діяльність. Саме сім'я, що являє собою коло найближчих людей має надзвичайний арсенал виховних засобів для усвідомлення дитиною поняття „краса взаємодії”.

Проте часто на практиці ці можливості не використовуються. Причина – невміння батьків залучати дитину до спільної діяльності, стимулювати її активність і формувати усвідомлення необхідності тієї допомоги, яку можуть надавати близькі один одному люди. В ході нашої експериментальної роботи виникла необхідність розробити зміст та прийоми взаємодії школи з сім'єю, у контексті виховного середовища, яке спрямоване на посилення ролі спільної дозвілевої діяльності сім'ї у формуванні соціокультурного досвіду особистості. Однією з форм актуалізації виховного середовища сім'ї та школи з формування соціокультурного досвіду молодшого школяра нами визначено колективна творча справа.

У розгорнутому виді колективна творча справа (по І. Іванову) має шість етапів: спільне рішення про проведення справи, колективне планування, колективна підготовка, колективне проведення справи, колективний аналіз, найближча післядія [4]. На жаль, в реальній педагогічній практиці перше (спільне рішення) зустрічається рідко. Справа частіше задається ззовні (доручення учителя, школи), або “спільність” зводиться до реакції батьків, хлопців на пропозицію учителя.

Суть технологічного ланцюжка КТС в наступному: після ухвалення рішення про проведення справи батьки і діти діляться на групи і команди. Тут і далі, коли говориться “група створюється, виробляє, готується, бере участь, аналізує”, маються на увазі дії учителя із створення, стимулювання, підтримки, допомозі у відповідних групових діях. Групи виробляють пропозиції з організації справи і висувають своїх представників в тимчасову групу організаторів (рада справи). Рада справи розробляє на основі пропозицій груп проект КТС, дає завдання групам по підготовці, допомагає групам і координує їх зусилля. Проведення КТС знову-таки в тій чи іншій мірі спирається на активність груп, підключаючи для активізації як батьків, так і школярів змагання, гру, імпровізацію. Після закінчення справи проводиться спільний його аналіз, організований так, щоб усі учасники могли виразити своє відношення, свої думки, почуття із приводу події, що пройшла.

Технологічність КТС пояснюється “настроєністю” ланцюжка КТС на потужні психологічні механізми: змагання, гру, імпровізацію. Але в КТС працюють і інші механізми – передусім включення батьків і школярів в повну структуру діяльності (від рішення до аналізу), породжуючих надзвичайно значуще для молодшого школяра почуття колективного і індивідуального авторства. Особливо звернемо увагу на колективний аналіз, який є в тій чи іншій мірі акт (осмислення того, що зі мною вже сталося) рефлексії. Рефлексія, як відомо, посилює почуття причетності до предмета рефлексії”. Знання і розуміння, що таке КТС, не призводить автоматично до органічного вплітання цієї культурної форми в тканину шкільного життя. Навчити родителей роботі з дітьми в режимі КТС, мотивувати їх до цієї роботи – справа зовсім не проста [2].

Домагатися того, щоб КТС перетворилися на традицію виховуючого середовища школи, учитель починає поступово, крок за кроком.

Крок 1. *Робимо життя цікавіше.* Спочатку учитель придумує і організовує цікаві для батьків і хлопців справи. Тим самим у них формується думка, що позаурочне життя класу, школи може бути надзвичайно цікавим, а крім того, визначається звичка до того, що в школі, класі повинне завжди відбуватися щось цікаве.

Крок 2. *Шукаємо помічників.* Час від часу для організації тієї або іншої справи учитель просить когось з хлопців допомогти йому, мотивуючи це тим, що не хапає сил, часу, фантазії. Спочатку він звертається персонально, таємно від класу і запрошує, як правило, однокласників, що дружать між собою, і їх батьків. Потім вдало проведеного заходу учитель розкриває “таємницю” і при усіх дякує своїм помічникам. Він просить увесь клас подякувати цих учнів і батьків. Їм аплодують, вони бентежаться, але ним це, безумовно, приємно. Потім учитель все частіше відкрито звертається до школярів і їх батьків за допомогою – і помічники “вишиковуються в чергу”. Займаючись спільною з школярами підготовкою тієї або іншої справи, учитель віддає їм і їх батькам творчу або організаційну частину роботи : придумати питання до вікторини, домовитися з фізруком про використання спортзалу, розбити клас на команди і тому подібне. Потім, якщо вимагається, разом з ними довести усе до кінця. І обов’язково потім після кожної проведеної справи учитель збирає помічників (для того, щоб разом з ними обговорити, що у них вийшло, а що ні, як і яких помилок можна було уникнути).

Крок 3. *Залучаємо школярів і батьків до планування.* На наступний рік учитель вже залучає батьків і учнів свого класу до планування основних внутрішньокласних справ на рік. Тепер батьки і учні знають: те, що відбувається в класі, відбувається багато в чому за їх ініціативою. Це, у свою чергу, дає учителеві можливість пропонувати найбільш цікави для учнів справи організувати батькам – головним ініціаторам.

Крок 4. *Пропонуємо зробити вибір.* Після закінчення класної години, зустрічі, присвяченим плануванню справ на рік, учитель проводить бесіду з класом, суть якої можна виразити наступною фразою: “А чом би в цьому році вам самим не спробувати провести декілька найцікавіших справ від початку до кінця? Свою допомогу обіцяю”! По суті, учитель ставить свій клас, батьків і учнів, перед вибором: або ми не проводимо справу, або проводимо її в режимі КТС. Вже підготовлені батьки і школярі частіше вибирають друге.

Крок 5. *Надаємо допомогу.* Тепер вже настає черга учителя бути помічником батьків і учнів в організації, проведенні і аналізі вибраних ними подій. Основну роль тут грають самі батьки і школярі. Поступово в класі встановлюється традиція: частину загальних справ організовує учитель, як і раніше залучаючи до цього одного-двох помічників (наприклад, підготувати сценарій свята, матеріал до засідання сімейного клубу), а частину організують самі учні і їх батьки, притягаючи як помічника учителя (наприклад, організувати спільний аналіз проведеного ними поділа).

Таким чином, ефективною формою виховного середовища сім’ї і школи, яка, з одного боку, вчить дітей знаходити гідне місце своїм ініціативам в складно організованому, динамічному такому, що змінюється соціумі, з іншого боку, стійко забезпечує досягнення в

соціальної творчості школярів виховних результатів – формування соціокультурного досвіду, є колективна творча справа.

Методика колективної творчої справи розроблена на підставі таких принципів, як:

5. затребуваність і соціальна значущість результатів діяльності, можливість оцінити ефективність;

6. участь школяра і їх батьків в створенні досугової діяльності, що включає аналіз проблемного поля, особистісне самовизначення, постановку конкретної мети;

7. опора КТС на управління ресурсами, колективно розподілений характер діяльності, кооперацію із зовнішніми соціальними агентами, що мають відношення до виявленого проблемного поля (маються на увазі неосвітні установи);

8. освітній супровід усього ходу КТС з позиції забезпечення рефлексії учнем використовуваних засобів, отриманих результатів, ефективності діяльності, планування нового циклу.

Колективна творча справа є і освітньою технологією, сенс якої в навчанні соціальним діям, а також в освоєнні, вивченні школярем соціального простору, розвитку соціальної компетентності, тобто є основою формування соціокультурного досвіду молодшого школяра.

Формувальний експеримент по створенню моделі виховного середовища сім'ї та школи, що спрямоване на створення педагогічних умов сприятливих для формування соціокультурного досвіду молодших школярів проводився протягом 2007-2011 років у 4 середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах м. Донецька, м. Бердянська, Запорізької області.

На даному етапі експериментальної роботи в якості експериментальних груп виступило три класи, контрольних груп шість класів чотирьох шкіл. На даному етапі дослідженням було охоплено 25 вчителів та 210 учнів молодшого шкільного віку і 205 батьків. В якості експериментальних груп виступило 46 сімей, в якості контрольних - 152 сім'ї (всього 198 сімей). Виконуючи завдання виявлення специфічних педагогічних умов формування соціокультурного досвіду у виховному середовищі сім'ї та школи ми здійснили спробу створення системи колективної творчої справи з включенням в неї батьків учнів молодших класів. Ми прагнули розв'язати наступні завдання :

- популяризація системи психолого-педагогічних знань щодо формування соціокультурного досвіду;
- включення батьків в систему позанавчальної виховної діяльності;
- сприяння набуттю умінь та навичок досугової сімейної діяльності.

Усвідомлюючи, що процес формування соціокультурного досвіду молодших школярів вимагає додаткової психолого-педагогічної підготовки батьків та керівництва їх самоосвітою ми розпочали свою роботу з детального вивчення інформації про сім'ї наших вихованців. Ці результати отримали відображення у психолого-педагогічній характеристиці чи своєрідній “творчій картці” (див. табл.1).

У картці відображаються особливості домашнього оточення та виховання дитини, а саме: освітній, культурний рівень батьків, рівень їх творчих досягнень, наявність в них захоплень; відомості про перші успіхи та досягнення, особливості емоційної сфери, психічних процесів, характеру. Складання такої психолого-педагогічної характеристики вимагало від учителя відповідного науково-теоретичного рівня і відповідного рівня професійної діяльності. Така характеристика чи “картка” дала учителю школи можливість отримати первинне уявлення про шляхи і форми роботи з формування соціокультурного досвіду дитини в кожній сім'ї. Означена інформація не повинна сприйматися як остаточна, бажано, щоб вона була підкріплена співбесідами з батьками дитини та іншими вихователями.

Таблиця 1

Картка вивчення соціально-культурних особливостей сім'ї учня

Школа _____

Вчитель _____

Клас _____

Прізвище, ім'я _____

Дата заповнення _____

Загальна характеристика сім'ї. Кількісний склад. Тип сімейних стосунків. Рівень виховного потенціалу.	Соціально-культурні умови. Можливості для досугової діяльності	Освітній рівень батьків. Рівень їх досягнень, наявність творчих захоплень	Стан соціокультурного виховання дитини
---	--	---	--

На початку роботи з популяризації системи психолого-педагогічних знань щодо формування соціокультурного досвіду школяра ми провели настановчі батьківські збори для батьків експериментальних класів, де ознайомили їх з нашим баченням програми експериментальної роботи, заручилися їх підтримкою. Варто наголосити на тому, що в процесі констатувального експерименту більшість батьків достатньою мірою зацікавилися ідеями нашої роботи і висловлювали готовність до співпраці.

Експериментальну роботу з включення батьків у виховне середовище з формування соціокультурного досвіду молодшого школяра, ми проводили за такими напрямками:

- робота учителів по вирішенню завдань формування соціокультурного досвіду школяра в якості консультантів в умовах виховного середовища сім'ї та школи;
- організація роботи "Клубу сім'ї" з метою популяризації форм сімейного дозвілля, спрямованих на формування соціокультурного досвіду учнів;
- застосування різноманітних ігрових технік, сімейних свят за участю батьків та дітей з метою формування навичок соціокультурного досвіду.

На першому етапі роботи класні керівники шляхом консультативної допомоги користувалися порадами щодо удосконалення змісту та форм організації сімейного дозвілля.

Безумовно, структура сім'ї, чисельність, умови, в яких живе та чи інша сім'я, вимагають різних підходів до організації дозвілля і можуть породжувати цілком різні прийоми, що дають як позитивні, так і негативні результати. Тому під час роботи з батьками важливо допомогти їм своєчасно і адекватно оцінити результативність тих чи інших прийомів залучення дітей до спільного сімейного свята.

Організація спільного відпочинку в досліджуваних сім'ях, на думку батьків, є ще більшою проблемою, ніж організація праці. Батьки визначають як основну причину відсутності емоційних зв'язків із дитиною – дефіцит вільного часу. Соціологи підраховали, що чоловік має в середньому 3,6 години вільного часу в робочий день тижня плюс вихідні, а жінка – 2 години і вихідні. В чоловіків, які живуть у великих містах значна частина дозвілля – 13 годин 10 хвилин – витрачається на задоволення індивідуальних потреб і лише 1 година 10 хвилин – на спільне з членами сім'ї відвідування виставок, спектаклів, стадіонів та ін. У жінок цей час складає відповідно 6 годин і 1 година 20 хвилин. В малих містах та сільській місцевості часу для дозвілля залишається ще менше.

З цих позицій нам було цікаво порівняти специфіку організації сімейного дозвілля в умовах міської сім'ї робочого району та міської сім'ї курортного міста.

Серед цих міських сімей значна кількість – 102 (75%) тих родин, хто має садові та городні земельні ділянки. Це вносить суттєві корективи в звичний розподіл вільного часу традиційно міської сім'ї (особливо у весняно-осінній період). Вказане вище явище значно звужує поле продуктивної взаємодії членів міської сім'ї і лішає батьків можливості додаткових "вправлянь", спрямованих на виховання молодших школярів, включаючи формування соціокультурного досвіду.

В міських сім'ях робочо району проведення дозвілля не характеризується

різноманітністю. Аналіз творів та малюнків дітей найчастіше відображає такі ситуації: тато дивиться телевізор або читає газету, мама шиє, в'яже чи готує обід, а діти розважаються на свій розсуд. Під час перших організаційних зборів на початку експерименту значна кількість батьків не змогли запропонувати сценарій цікавого вихідного дня, святкування дня народження чи будь-якого сімейного свята. Від дітей надійшло більше таких пропозицій: організувати спортивний турнір, ляльковий театр, випустити святкову газету тощо.

Коли батькам запропонували сформулювати теми для бесід з дітьми, то більшість з них обмежилися наступними: "Чому потрібно виконувати домашнє завдання", "Чи потрібно слухатися старших", "Про правила поведінки в школі", "Твій обов'язок – відмінне навчання" та ін. Слід зазначити, що ці теми виявлялися пов'язаними з конкретними зауваженнями вчителя і продиктовані бажанням батьків уникнути конфліктів зі школою. Були батьки, які не могли назвати жодної теми, посилаючись на те, що "життя підкаже".

Результати опитувань та аналіз проведених організаційних батьківських зборів (на старті формування експерименту) довели необхідність визначення місця та ролі сімейного спілкування в системі формування соціокультурного досвіду особистості. Наступним завданням експериментальної роботи було визначення стану психологічного комфорту, що створюється в сімейному середовищі завдяки наявності тих якостей, що властиві суб'єктам спілкування, а саме: щирості, справедливості, терпимості, розуміння, товариськості тощо.

Дані таблиці 2, складеної нами на основі опитування учнів показують що саме батьки, на думку дітей, є пріоритетними носіями комунікативних якостей, причому на першому місці стоять такі показники, як "щирість" і "справедливість" (80% і 70%), у той же час "здатність зрозуміти мене" (36%) оцінюються учнями дещо нижче.

За результатами опитування потреби у такому емпатійному спілкуванні відзначають 60% опитаних, а реалізують лише 34%: 28% - з батьками і 6% із учителями.

Таблиця 2.

Ранжування комунікативних якостей найбільш значущих для молодшого школяра в системі комунікації

Носії якостей	Якості			
	Взаєморозуміння	Товариськість	Щирість	Справедливість
	%	%	%	%
Батьки	54	62	48	54
Вчителі	16	12	18	8
Однокласники	12	12	14	16
Друзі	18	14	20	16

Посилаючись на результати нашого дослідження, ми отримали змогу підкреслити високу значимість потреби учнів у спілкуванні з батьками, що повинно бути враховано при побудові виховного середовища сім'ї та школи. Наше дослідження також показало, що потреба в спілкуванні з батьками і надання їм найбільш значимих для дітей якостей, однаково висока у дітей з родин з високим, середнім і низьким рівнем виховного потенціалу.

У відпочинку, в буденних справах відбувається спілкування дорослого зі школярем, що допомагає йому набувати соціокультурного досвіду. Спілкування – взаємодія людей, в якій дійові особи своїм зовнішнім виглядом і поведінкою впливають на наміри, думки, стан і почуття один одного. В психологічному довіднику вчителя визначається, що спілкування – це інформаційна та предметна взаємодія, в процесі якої виявляються і формуються міжособистісні стосунки. В онтогенезі спілкування є первинною, домінуючою формою ставлення дитини до навколишнього середовища. Ця форма передбачає насамперед розуміння зі сторони іншого суб'єкта (в першу чергу матері), потім змінюється формою, яка передбачає взаєморозуміння, тобто дитина не просто висловлює своє бажання, але й враховує бажання інших людей, від яких залежить реалізація його власних.

Спілкування необхідно розглядати і як складову колективної творчої справи, оскільки справи це не лише діяльність, а й спілкування в процесі справи, і як особливу діяльність.

Аналіз табличних даних дозволив нам помітити одну особливість: дітям не так важливо, скільки часу провели з ними батьки. Проте всі без винятку школярі позитивно оцінюють якість дозвілля, проведеного з батьками. Найбільш характерними є сімейні ситуації, коли дитина проводить вільний час в товаристві друзів, братів та сестер. Як таке різновікове спілкування в сім'ї та за її межами, безумовно, відповідає емоційним потребам дитини, але не задовольняє ці потреби. Крім того, спілкування з дітьми надає дорослим можливість духовної близькості з дитиною, сприяє глибшому проникненню в її внутрішній світ, засвоєнню тієї інформації, яка є для дитини значущою. В результаті спільно проведеного дозвілля з батьками, дитина отримує докази батьківської прихильності до себе, що впливає на розвиток у дитини доброзичливого ставлення до батьків, близьких, учителя, формує соціокультурний досвід молодшого школяра.

Наступним етапом формувального експерименту стала організація роботи клубу вихідного дня. Аналіз психолого-педагогічної літератури та практики використання клубних форм в системі позанавчальної виховної роботи з залученням батьків дозволили нам розглядати узагальнене визначення поняття "клуб", як соціально-виховну діяльність, що здійснюється у вільний час, розгортається в процесі клубних занять, в умовах багатогранного спілкування представників різних соціальних груп; обумовлена соціально-особистісними потребами та інтересами, що мають широкий діапазон: від потреби зняти втому чи бажання отримати будь-яку інформацію – до потреб щодо культурного самовдосконалення та інтенсифікації життєтворчості [1].

Як було зазначено нами вище, однією з основних особливостей діяльності клубів є забезпечення включення членів клубу до колективної творчої справи, а особистості молодшого школяра - до процесу соціального становлення. Суттєвим компонентом системи діяльності клубних об'єднань є виховний потенціал власне клубу як явища виховного середовища сім'ї та школи. Під час відвідування клубних занять, занять суспільно-корисною та культурно-дозвіллевою діяльністю відбувається формування соціокультурного досвіду учнів.

В ході експериментальної роботи була впроваджена система роботи клубу вихідного дня "Сім'я". Метою клубної форми стала популяризація форм сімейного дозвілля, спрямованих на формування соціокультурного досвіду учнів. Заняття клубу проходили раз на місяць, в останню суботу. Для організації роботи клубу школа № 93 м.Донецька виділила „Українську вітальню”, інтер'єр якої надзвичайно посилював виховний вплив занять по формуванню соціокультурного досвіду дітей.

Висновки. В процесі дослідно-експериментальної роботи нами була розроблена перспективна програма роботи сімейного клубу і тематика занять. Ми пропонували батькам та дітям проведення клубних зустрічей за темами: "Традиції української родини", "Таємниці бабусиної скрині", "Здорова родина – здорова Україна" та інші.

До переваг форми колективної творчої справи слід віднести те, що вона синтезує цілу низку організаційних форм виховної роботи, які ми використовували, а саме: диспути, круглі столи, зустрічі з фахівцями, рольові ігри, конкурси, ляльковий театр, фотовиставки, виставки творчих робіт, вечорниці, сімейні свята.

Таким чином, аналіз експериментальної роботи з включення батьків в систему виховного середовища сім'ї та школи дозволив нам визначити такі *педагогічні умови формування соціокультурного досвіду молодших школярів засобами колективної творчої справи:*

- залучення молодшого школяра до взаємодії з батьками у колективної трудової справи;
- залучення молодшого школяра та його батьків до дозвіллевої діяльності сімейного клубу вихідного дня;
- використання спеціально підібраних ігрових методик, спрямованих на формування соціокультурного досвіду молодших школярів.

Література

1. Букатов В. М. Педагогические таинства дидактических игр: учеб.-метод, пособие / В. М. Букатов. – М., 2003. – 179 с.
2. Гуревич А.В., Хижняк Е.В. Социальное проектирование // Ученическое проектирование и деятельностное содержание образования – стратегическое направление развития образования. – М., 2007. – С. 56-68.
3. Пирадов А.В. Эстетическая культура личности. – Л.: Знание РСФСР, 1978. – 35с.
4. Поляков С.Д. Технологии коллективного творческого дела: от традиционного к личностно ориентированному // Научно-методический журнал заместителя директора школы по воспитательной работе. - 2003. - № 1. - С. 71-72.

Надійшла до редколегії 01.03.2011

Вертыло С.В. Формы и методы актуализации воспитывающей среды семьи и школы по формированию социокультурного опыта младших школьников *В статье рассматриваются особенности формы коллективного творческого дела в контексте воспитывающей среды семьи и школы как условие формирования социокультурного опыта младшего школьника.*

Ключевые слова: *коллективные творческие дела, воспитывающая среда семьи и школы, социокультурный опыт, младший школьник.*

Vertulo S.V. Forms and methods of actualization of educative environment of family and school on forming of socioculture experience of junior schoolboys

In the article the features of forms of collective creative business are examined in the context of educative environment of family and school as a condition of forming of socioculture experience of junior schoolboy.

Key words: *collective creative businesses, educative environment of family and school, socioculture experience, junior schoolboy.*